

Tarikat - Allah'a Giden Hususi Yol-

Tarikat ve tasavvuf meşrebini inkar edenler, meseleyi anlamadıklarından ileri geri konuşurlar. Halbuki bu manevi yol erbabı, islamı harfiyyen yaşamayı hedeflemiş, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'e her yönden tabi olmak için son derece gayret göstermişlerdir. Bu işin önemine binaen usulleri tertip ederek zabt-u rabt altına almışlardır. Tıpkı mezheblerin belli isimler altında zuhuru gibi, tarikatlarında belli isimler altında zuhuru zaruri olmuştur.

Bu sahada en mükemmel izahlar, Mektubat-ı Rabbani'de mevcuttur. Bir kişi mektubatı anlamadıkça, tasavvuf hakkında konuşmamalıdır, eğer konuşuyorsa, güneşi inkar eden kör gibidir. Biz, inkarcılarla didişmek yerine, hakkı açıklamakla yetinelim, nasibi olan alır.

Bu yol, tevatürle Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem den itibaren devam etmekte, Mehdi ve İsa asleyhisselamlar ile devam ederek kıyamete kadar ulaşacaktır. Bu yolun müntesibleri bittiği zaman kıyamet, şerhler üzerine kopacaktır. Allahu Teala bizleri muhafaza eylesin.

Şimdi biz, bu hususta İmamı Rabbani k.s. nun, manevi terbiye ile izlediği yolunu (tarikâtını-Allaha giden yolunu), kendi lisanından bölümler halinde aktaralım. Anlaşılmayan hususları ehline sormakla veya ilerde tekrar okumakla anlamaya çalışalım.

1. cilt - 260. MEKTUBUN BAŞLIĞI VE KONUSU

İkiyüz altmışıncı mektup, (İmamı Rabbani Hazretleri tarafından) Muhterem evladı Şeyh Muhammed Sâdık (kuddise sırruhu)'a gönderilmiş olup, (İmamı Rabbani Hazretlerinin) kendisine ait olan tarikâtın; suğra, kübra ve ulya velayetlerinin; [1] mutlak olarak nübüvvetin velayetten efdal olduğunun;

[2]

insanda bulunan on latife ki

[3]

'bunlardan beş tanesi alemlerden ve beş tanesi de alemler halkıdır' bunların herbirine ait olan kemalatların; alemler halkın alemlerden daha faziletli olduğunun;

[4]

ve toprak unsuruna ait olan kemalatların; her makama ait olan ilimler ve marifetlerin açıklaması ve buna benzer konuların izahı hakkındadır.

1. cilt - 260. MEKTUBUN TERCÜMESİ

Allah'ın ismi şerifi ile bereketlenerek başlıyorum.

Bütün hamdler alemlerin Rabbi olan Allah'a mah sustur. Salât ve selam Peygamberlerin Efendisi (olan Muhammed Aleyhisselam) ve diğer Peygamberlerin üzeri-ne, temiz ve pak olan ehli beyti ve ashabı üzerine olsun.

LETÂİFLER

Bil ki ey evlat! 'Allahu subhânehu seni mes'ud etsin' alemi emrin beş latifesi yani kalb, ruh, sır, hafi, ahfa ki bunlar küçük alemin cüzlerindendir. (Küçük alemde kasdım) insandır.

[5]

Bu latifelerin asılları, anâsırı erbaa gibi insanın cüzleri olup asılları alemi kebirdedir.

[6]

Bu beş latifenin asılları Arşın üstünde olup orası mekansızlık diye vasıflanır. Bundan dolayı alemi emre de 'mekansızlığa mensub' denir.

[7]

Alemi halkı, alemi emri, alemi sağırı, alemi kebir ile imkan dairesi bu asılların nihayetine ulaşmakla tamam olur. Bu makamda imkanın kaynağı olan adem ile vücudun, karışıklık hali biter. [8]

Muhammedi meşreb olup rühd üzere bulunan salık, [9] alemi emirden şu beş latifeyi sırasıyla kat' edip alemi kebirde olan asıllarında seyre başlayınca ve bunların hepsini üstün yaratılış, belki Hak Sübhânehü'nün sırf fazlı keremiyle dürüp (aşır) son noktaya varınca, şübhesiz seyri

ilallah ile imkan dairesi tamamlanmış olur ve üzerine fena isminin söylenmesini hak eder. Yani fena ile vasıflanmayı. (Hak eder) [\[10\]](#) V

elilerin velayeti olan suğra (küçük) velayete başlar. Bundan sonra seyir, hakikatta alemi kebir-deki şu beş latifenin aslı olan ve kendilerine yokluk kokusu arız olmayan vacib Tealânın isim ve sıfatlarının zillerinde

[\[11\]](#)

vaki olursa ve bunların hep-sini Allahın fazlıyla seyri fillah yoluyla dürerse ve nihayetlerine ulaşırsa, aynı şekilde vacib Tealânın isimlerinin zilleri dairesini tamamlamış olur. Onun için vacib Tealânın isim ve sıfat mertebesine ulaşmak hasıl olur.

[\[12\]](#)

Velayeti suğranın yükselişinin nihayeti bu makama kadardır. Şu makamda fenanın hakikatına başlamak tehakkuk eder. Peygamberlerin velayeti olan kübra velayetinin evveline adım basılır (onların üzerine salat ve selam olsun). [\[13\]](#)

Bilinmesi lazım gelen şeydir ki şu zılal dairesi, keremli peygamberler ve büyük meleklerden başka bütün mahlukatın mebde-i teayyünlerini içine alır. (üzerlerine salat ve selam olsun) [\[14\]](#)

Her ismin zıllı, şahıslardan bir şahsın mebde-i teayyü-nüdür. Hatta peygamberlerden sonra beşerin en faziletli olan Ebu Bekir Sıddıkın mebde-i teayyünü şu dairelerden olan en üst noktadır. [\[15\]](#)

 **Salik mebde-i teayyün olan isme ulaşırsa, muhakkak seyri ilallahı tamamladı** şeklindeki sözden murad, şanı yüce olan ilahi ismin zıllı olması ve onun cüzlerinden bir cüz olması gerekir, o ismin aslı ve aynı değildir.

[\[16\]](#)

Şu zılal dairesi, hakikatta isim ve sıfatlar mertebesinin tafsilidir. Mesela ilim sıfatı hakiki bir sıfat olup onun için cüzler vardır. Şu cüzlerin tafsili, icmal ile münasebeti olan şu sıfatın zilleridir. [\[17\]](#) Şu cüzlerden olan her bir cüz, keremli peygamberler ve büyük meleklerden başka olan şahıslardan her bir şahsın mebde-i teayyünüdür (üzerlerine salat ve selam olsun).

Peygamberlerin ve meleklerin mebdei teayyünü şu zillerin asıllarıdır. Yani tafsil edilmiş şu cüzlerin bütünleri-dir. Mesela ilim sıfatı, kudret sıfatı, irade sıfatı ve diğerleri gibi. [\[18\]](#)

Şahıslardan pek çoğu, mebde-i teayyünü olan bir sıfatta muhtelif itibarlar ile ortak olurlar.

Son peygamber Muhammed aleyhiselamın mebde-i teayyünü ilim sıfatıdır. Şu sıfat başka bir itibarla ibrahim aleyhissela mında mebde-i teayyünüdür. Yine o sıfat değişik bir itibarla Nuh aleyhisselamın mebdei teayyünüdür. Şu itibarların teayyünü, Hoca Muhamed Eşrefe yazılan mektub da zikr edilmiştir. [\[19\]](#)

Meşayıhten biri şöyle demiştir:

Hakikat-i Muhammediye teayyünü evvel olup icmal makamıdır ve buna vahdet ismi verilmiştir. [\[20\]](#)

Onun bu cümleden muradı - en iyisini Allah bilir- bu fakire gayb aleminden zahir olana göre, zılliyet dairesi merkezidir. O, bunu teayyünü evvel zannetti. Ve onun merkezini icmal diye tehayyül etti, onu vahdet diye isimlen dirdi. Şu daireyi kuşatan bu merkezin tafsilini vahidiyyet zannetti. İsim ve sıfatların dairesi olan zılal dairesinin üstünü, teayyünden münezzeh ve beri olan Zat (Mevla Teala) tasavvur etti.

Halbuki iş böyle değildir. Bilakis ben derimki, şu zılal dairesinin merkezi, onun aslı olan üsteki dairenin merkezi-nin zıllıdır ve (o üste bulunan daire) esma, sıfat, şuunat ve itibarat diye isimlendirilir. [\[21\]](#)

Hakikatı Muhammediye ki gerçekte şu asıl olan daire-nin merkezidir, o da isimlerin şanların icmalidir. İsimlerin tafsili, vahidiyet mertebesi olan şu dairede ancak olur. Vahdet ve ehadiyet tabirinin isimlerinin zılleri mertebesi üzerine söylenmesi, zıllın asıl ile karıştırılması üzerine mebnidir. Seyri fillah tabirini bu makamda söylemek te aynı kabildendir, zira bu

makamdaki seyir, hakikatte seyri ilallah’a dahildir. (bu sözümü al)

[\[22\]](#)

Bundan sonra yükseliş zılal dairesinin aslı olan es ma ve sıfat dairesine doğru seyri fillah yoluyla olursa bu durum velayeti kübra kemalatlarına başlamak olur.

Şu velayeti kübra asaletle peygamberlere (üzerlerine salat ve selam olsun) aittir. Onların keremli ashabı da aynı şekilde bu makama tebaiyyetle vasil olur. [\[23\]](#)

Şu daireden alt yarım kısım, zait olan isim ve sıfatları içine alır. Üst yarım kısmı ise zati olan şanlar ve itibarlara şamildir. Alemi emrin beş latifesinin yükselişinin nihayeti şu dairenin nihayetine kadardır yani isim ve şanlar dairesi. [\[24\]](#)

Bundan sonra, sırf şanı yüce olan Hak tealanın fazlı keremiyle sıfat ve şanlar makamından yükseliş vaki olursa, bu seyir şu sıfat ve şanların asılları dairesinde olur. Şu asıllar dairesinde geçip aştıktan sonra o asılların asılları dairesi bulunur. [\[25\]](#) Bu daireyi de kat’ ettikten sonra, en üst dairede bir yay ortaya çıkar. Aynı şekilde onu da geçmek gerekir.

Şu en üstte bulunan daireden yaydan başka bir şey belli olmayınca şu yay (kavs sözü) ile yetindik. Burada bir sırrın bulunması mutlaka lazımdır, henüz onun üzerine muttali olamadım. [\[26\]](#)

İsim ve sıfatlar için zikredilen şu üç asıl, yüce ve mukaddes olan Hazreti Zat hakkında sadece itibarlardır, bunlar sıfat ve şanların mebde’-leridir (asılları). [\[27\]](#)

Şu üç aslın kemalatının hasıl olması, nefsi mutmainneye mahsustur. Nefis için şu makamda itmi’nanın husulü ele geçer. Şu makamda göğsün genişlemesi hasıl olur. Orada salık, islami hakikiyle şereflenir. İşte şu, o makamdır ki nefsi mutmainne orada göğüs tahtına oturur ve rıza maklamına yükselir. Şu makam ki o, peygamberlerin (üzer-lerine salat ve selam

olsun) velayeti olan velayeti kübranın nihayetidir.

dir. [28]

Ne zamanki seyrim (manevi yolculuğum) şu makama ulaştırıldı, vehmime geldiki iş, muhakkak tamam oldu. Bu sırada sırrımda bir nida oldu ki şu (makamların) tamamı uçmak için olan iki kanattan birisi olan ismi zahirin tafsilidir, ismi batın henüz önündedir. [29] O, mukaddesat alemine uçmak için ikinci kanattır. Onu da tafsilatıyla tamamlarsan muhakkak uçmak için lazım olan iki kanadı elde ettin.

Allahu Sübhanehünün yardımıyla ismi batındaki seyir de tamam olunca uçmak için iki kanat hasıl oldu. **‘Bizi bu makama ulaştıran Allaha hamd olsun, şayet Allah bizi buna ulaştırmasaydı biz ulaşamazdık, muhakkak Rabbimizin Resulleri hakkı getirdi.’**

[1] **Velayeti suğra:** Ümmetin içindeki velilerin olgunluğu va Allah’a olan yakınlığıdır.

□□□□ **Velayeti kübra:** Peygamberlerin velayet ve Allah’a olan yakınlığıdır.

□□□□ **Velayeti ulya:** Yüksek melek cemaatinin velayet ve Allah’a olan yakınlığıdır.

[2] Burada ‘bu sıralamaya göre meleklerin kemalatları Peygamber lerden daha üstün olduğu anlaşılıyor’ diye bir soru akla gelirse buna cevap olarak Kıymetli büyüğümüz Mahmud Efendi Hazretleri (Kuddise sırruhu) şöyle bir misal vermiştir. Üç katlı bir binanın en kıymetli yeri neresidir? Orta katıdır, zira en üst kat çatı altıdır ve o kadar makbul değildir.

[3] Alemler halk latifeleri toprak, hava, su, ateş ve nefsi natıktır.

Alemler emir latifeleri kalb, ruh, sır, hafi ve ahfadır.

[4] Velayet ve nübüvvet kurbi ilahî (Allah'a olan yakınlık) demektir. Nübüvvet kemalatını elde eden zat, velayet kemalatını elde edenden üstündür. Bu nübüvvet ve velayet olgunlukları, isterse Peygamberin olsun, isterse velinin olsun durum böyledir.

[5] Âlemler emir 'ol' emri ile yaratılan ruhun tarafıdır. Ruhta bulunan kuvvetlere letâif denir. Âlemler sağır insan, âlemler kebir arşa kadar olan âlemdir.

[6] Anasırı erbaa 'dört unsur' demek olup toprak, hava, ateş, sudur. Bunlar bütün mahlukatta bulunan maddeler olup insan bedeni de bunlardan meydana gelmiştir. Ayrıca nefsi natıka insana verildi.

[7] Arşın üstünde mekan bulunmadığından oraya mekansızlık âlemler denir. Ruh madda gibi olmayıp çok latif olduğundan ona da mekansızlığa mensub denir.

[8] İmkan dairesi: Arştan aşağı bulunan bütün mahlukattır.

Âlemler halk: İnsan bedeninin cüzleri. **Âlemler emir:** Ruh. **Âlemler Kebir:** Arşın aşağısındaki bütün mahlukat. **Âlemler sağır:** İnsan.

İşte bütün bunları manevi bir yürüyüşle aşan müridin ruh tarafı, arşın üstüne çıkınca madde sınırını aştığından madde bağından kurtulur.

[9] Peygamberimiz (Sallallahu aleyhi ve sellem) ‘in mebd-i teayyünü olan ilim sıfatı üzere mebd-i teayyünü olan mürid.

[10] Manevi yolculuğa başlayan mürid, evvela ruhundaki kuvvetleri zikir ve rabıta ile tamamlayıp kalbi ruha, ruhu sırta, sırrı hafiye ve hafiye ahhaya ekleyerek alemleri emri, kendinde (alemleri sağırde) tamamlar ve sonra bunların alemleri kebirdeki asıllarında aynı tertib üzere seyrini tamamlayarak arşın üzerine yükselirse, artık madde alemleri geride kalmış, ruh mekansızlık alemleri geçmiştir. Bu hale ulaşan mürid kendini Allah’ın nurlarında kaybettiği için fena fillah olmuş olur. Bu durum velilikte ilk basamak olan velâyeti suğradır. (Veliliğe başlamış olur)

[11] Allahu Teâlâ’nın isim ve sıfatları mertebesine isim ve sıfat mertebesi denir. Bunların altında zılal mertebesi (isim ve sıfatların zılleri -gölgeleri- mertebesi) bulunur. Bu zılal dairesinde seyrine devam eden salık (mürid) zılal dairesinin sonuna gelince velayeti suğ-rayı tamamlamış olur.

[12] Zılal dairesinin üstünde asılları olan isim ve sıfat dairesi vardır.

[13] Velayeti suğrayı tamamlamakla suret olan fenanın hakikatına ulaşır ve Peygamberlere ait olan kübra velayetine adım atar. Yani ona peygambere tabi olması sebebiyle peygamberinin hallerinden nasibler verilir (Peygamber olamaz)

[14] Zılal dairesi Vacib Teâlâ’nın isim ve sıfatlarının zıllarının bulunduğu mertebedir. Meselâ ilim sıfatı ve diğerlerinin bulunduğu makama sıfat mertebesi, isim ve sıfatlar dairesi denir. Bu sıfatın cüzlerinin, uzantılarının ulaştığı makama da zılal mertebesi, zılal dairesi denir. Bu zılal dairesinde bulunan cüzler bir üst mertebedeki isim ve sıfatların cüzleri olup sıfatlar o cüzlerin asıllarıdır. İşte şu cüzlerin bulunduğu zılal dairesi her bir şahsın meydana geldiği ilk cüzü ve onun hususi terbiye eden (rabbisi) dir. O cüze mebd-i teayyün denir. Peygamberler ve meleklerin mebd-i teayyünleri zılal dairesinde olmayıp onların aslı olan üstteki isim ve sıfat dairesindeki isim ve sıfatların kendileridir.

[15] Zılal dairesinin en üst noktasında Ebu Bekir Sıddık’ın (Radiyellahu anhu) mebd-i teayyünü vardır.

[16] Mebde-i teayyüne varmakla ancak zılal dairesine varmış olup henüz seyr-i ilallah (Allah'ın isim ve sıfatların zıllarında seyr) devam etmektedir. İsim ve sıfatlara ulaşırsa o zaman zılal dairesi tamam olur.

[17] Asıl dairesinde isim ve sıfatlar vardır. Bu dairenin altında o sıfatların zılları vardır. Üsteki sıfat cem edici (icmal, toplam) olup aşağı mertebelerde bulunanlar o sıfatın tafsilatı, cüzleri, zılları (gölgeleri) olur.

[18] Mesela ilim sıfatı peygamber Efendimizin (Sallallahu aleyhi ve sellem) mebde-i teayyünü olup onun zılları olan ve o ilim sıfatı ile alakalı olan zıllar ve cüzlerden her biri ümmetten olan şahısların Muhammedi Meşreb olanlarının mebde-i teayyünüdür.

[19] (251. Mektup)

[20] Hakikatı Muhammediyye: Peygamberimiz (Sallallahu aleyhi ve sellem) in hakikatı ilk yaratılan şey (teayyünü evvel) dir.

[21] Zılal dairesi bir üstte bulunan ve onun aslı olan esma sıfat dairesini gölgesi olduğundan bu daireyi aslına benzeterek karıştırmış olan veliler o zılal dairesine ilk teayyün zannederek hakikatı muhammediyye budur demişler ve bunun merkezini vahdet diye isimlendirmişler, bu merkezin tafsilini vahidiyet diye isimlendirmişlerdir. Bu dairenin aslı olan üstteki daire esma sıfat ve şuûnat dairesidir.

[22] Zılal dairesinde seyir henüz seyri ilallahtır. Allahu Tealanın İsim ve sıfatlarında olan seyir ise seyri fillahtır. Zıllı asıl ile karıştıranlar seyri ilallahı seyri fillah ile karıştırmışlardır.

Hakikatı Muhammediye isim, sıfat mertebesinin merkezidir. Ona vahdet, o merkezin tafsilinde vahidiyet denir.

[23] Zılal dairesinden sonra aslı olan isim ve sıfat dairesi başlar. Daha evvelki velayet tamamlanıp velayeti kübraya başlanmış olur. Bu velayet aslında peygamberlere ait olup onların kamil tâbilerincede bu makamdan nasibler verilir.

[24] Esmâ sıfat dairesi iki kısım olup alt kısmı Allahın zatından başka isim ve sıfatları içine alır. Bu dairenin üst kısmı Allahu Teâlânın zatıyla alakalı itibarları şânları içine alır. Alemler emir (ruh tarafı) latifeleri manevî yükselişle miracını ism ve sıfatlara kadar ulaştırınca letaif-lerin yükselişleri en son noktaya ulaşır.

[25] Esmâ sıfat dairesinin üç aslı vardır. Bu üç asıl da aşılsa sonunda yay şeklinde bir yarım daireye ulaşır.

[26] Yay tabiri kelime yetersizliğinden söylenmiştir. Geride geçen daire, seyir v.s. gibi tabirlerde aynı şekilde kelime darlığından kullanılmıştır. Zira manevî şeyleri müşahhas misallerle izah etmek her zaman mümkün olmaz. Rumuz ile söylenir tafsilatıyla anlaşılma-sına çalışılır.

[27] Üç asıl dairesi esmâ sıfatın aslı olup sadece Allahu Teâlânın zatı hakkında itibar edilen şeylerdir. Mesela; ilim sıfatı ayrı bir sıfat olarak esmâ sıfat dairesinde bulunur. İlimin Allahta bulunması itibarı ile ona ilim şeni denir. Bu ilim itibarıyla Allahu Teâlâ alîmdir. Diğer sıfatlarda aynı şekildedir.

[28] Nefis mutmainne (Allahın hükmüne razı) olunca bu üç asıl da seyri tamamlar ve velayeti kübrayı bitirir. Evvelki suret hali, hakikata dönüşür. Artık onun imanı ve amelleri hakiki iman ve hakiki salih amel olur. Mutmainne sahibinin göğsü genişlendirilir. Bu durum aslın-da Peygamber Efendimiz (Sallallahu aleyhi ve sellem) e yapılan muamelenin bir numune-sidir.

[29] İsmi zahir zahirle alakalı olan, ismi batın gizli sırlarla alakalı olan isimdir. Her isim ve sıfatın bir zahiri ve batını vardır.